

**ROZWÓJ SPOŁECZNO-GOSPODARCZY NAJMNIEJSZYCH
ZACHODNIOPOMORSKIM MIAST - RZECZYWISTY CZY POZORNY?**

**THE SOCIO-ECONOMIC DEVELOPMENT OF THE SMALLEST WEST
POMERANIAN TOWNS - REAL OR DECEPTIVE?**

Abstract. The article aimed at determining the state of transformations in the socio-economic development of the smallest towns in the West Pomeranian voivodeship. It was focused on those, which population - between 1995 and 2015 year, did not exceed 2 thousand of inhabitants. These towns, despite diversified assets and own environment, have many features in common as well. They all are peripheral in their location as regards to the city counties or urban agglomeration and their suburbs. Such circumstances lower their potential and cause their marginal importance in region. The purpose of research was to find out whether the changes, which have occurred during last two decades, prove the real development of the mentioned towns and could be measured by different indicators. Or maybe there are no evidences nor signs of impact on people's lives, besides, for example, the improvement of technical and road infrastructure?

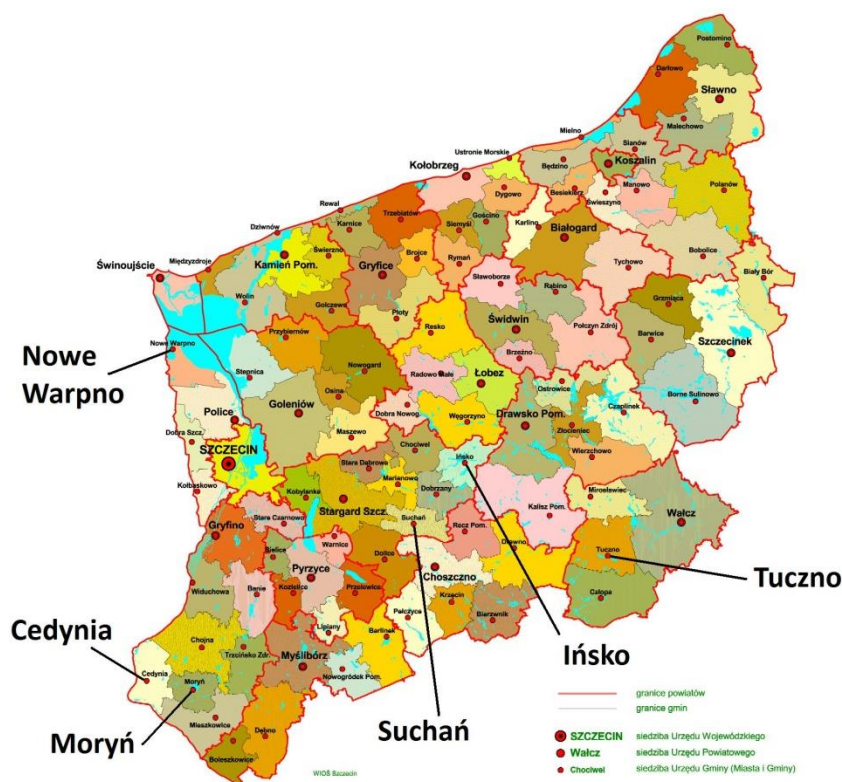
Statistical data included in the work came from the polish Central Statistical Office and were followed by local investigation and data collection. They all have been used in order to make in-depth analysis of the local specifics, conditions and socio-economic trends. Comparison of the changes in the level of technical infrastructure and housing conditions, social and economic features, enabled to submit some preliminary conclusions. In addition, each indicator included the estimated average for all small towns in the voivodeship. The statistical-comparative analysis was further enriched with the synthetic indicator (according to the Z. Ziolo procedure) calculated for each of the West Pomeranian small towns. Changes of positions of selected towns in the hierarchy for 1995 and 2015 year give the final conclusions.

The results show that despite the investment and bottom-up initiatives, there has been no significant development in each of the six smallest towns. Their function is still mainly limited to provide access to basic public services, through the social and administrative infrastructure. These cities are not competitive and attractive to business locations from the perspective of investors and external capital. The indicators of housing, social and economic features, rank the smallest towns generally below the average of other West Pomeranian small

towns. Only the state of technical infrastructure in the surveyed places has significantly improved, and a marked decrease in the demographic burden has also been noted. All studied towns, except Tuczno, took remote positions in the hierarchy of synthetic indicators for 1995 and 2015. This proves that they still invariably do not play a greater role in the urban structure and functional network of the voivodeship, remaining under the dominant influence of medium and large cities.

Keywords: Cedynia, Ińsko, Moryń, Nowe Warpno, Suchań, Tuczno, society, economy, small towns

W województwie zachodniopomorskim na koniec 2015 roku sześćdziesiąt pięć ośrodków posiadało status miasta, wśród których aż 54 było miastami małymi (do 20 tys. mieszkańców). Przypadało na nie niespełna 20% ogółu ludności województwa. Wśród nich sześć miast zamieszkiwało mniej lub około 2 tys. osób, co stanowiło w sumie 0,5% łącznej liczby ludności w województwie. Mimo tak marginalnego udziału ośrodki te, pozostając w rzeczywistości na pograniczu miejskości [2], stają się interesującym przedmiotem badań i analiz. Zmiany w rozwoju i ich obecna sytuacja społeczno-gospodarcza, mogą posłużyć ponadto za odpowiedź czy miasta te nie utrzymują swojego statusu niejako „na wyrost”. Należy bowiem pamiętać, że „o progowej granicy małego miasta świadczy nie tylko jego wielkość mierzona liczbą ludności, ale jego centralną funkcją, rolą i znaczeniem w sieci osadniczej” [4].

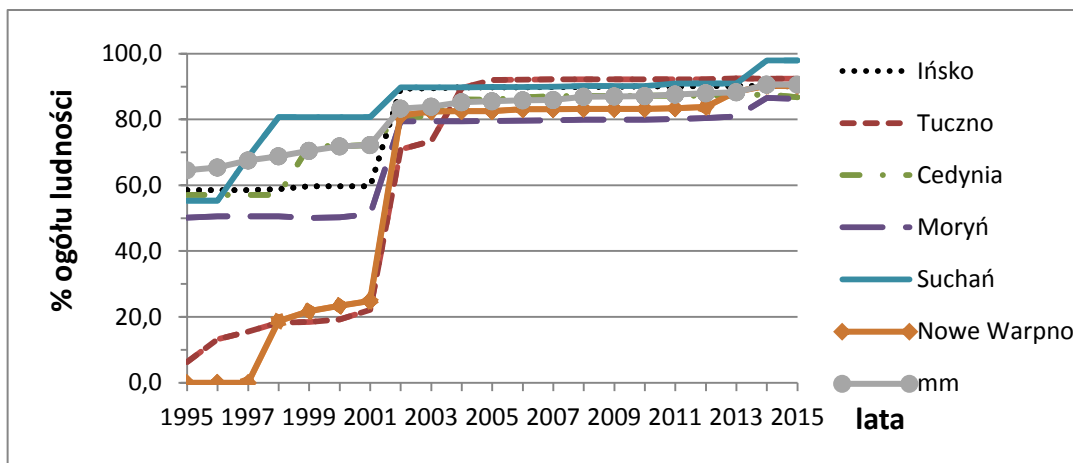

Ryc. 1. Położenie badanych miast w województwie zachodniopomorskim z uwzględnieniem jego podziału administracyjnego.

Źródło: opracowanie na podkładzie WIOŚ w Szczecinie.

Każde z sześciu miast – Cedynię, Ińsko, Moryń, Nowe Warpno, Suchań oraz Tuczno cechuje obecnie nieznaczne tylko zróżnicowanie funkcjonalne. Przeważającymi są usługi podstawowe – z zakresu administracji, gospodarki komunalnej i mieszkaniowej, kultury czy edukacji. Tym samym ośrodki te pełnią funkcje o znaczeniu endogenicznym, skupiając się na zaspokajaniu potrzeb lokalnych mieszkańców, w ramach infrastruktury administracyjnej, społecznej czy usługowej. Oddziaływanie zewnętrzne jest niewielkie i wynika głównie z predyspozycji obszarów do realizacji celów z zakresu turystyki wypoczynkowej i sportów wodnych (Nowe Warpno, Ińsko, Moryń) czy promocji dziedzictwa historycznego (Cedynia).

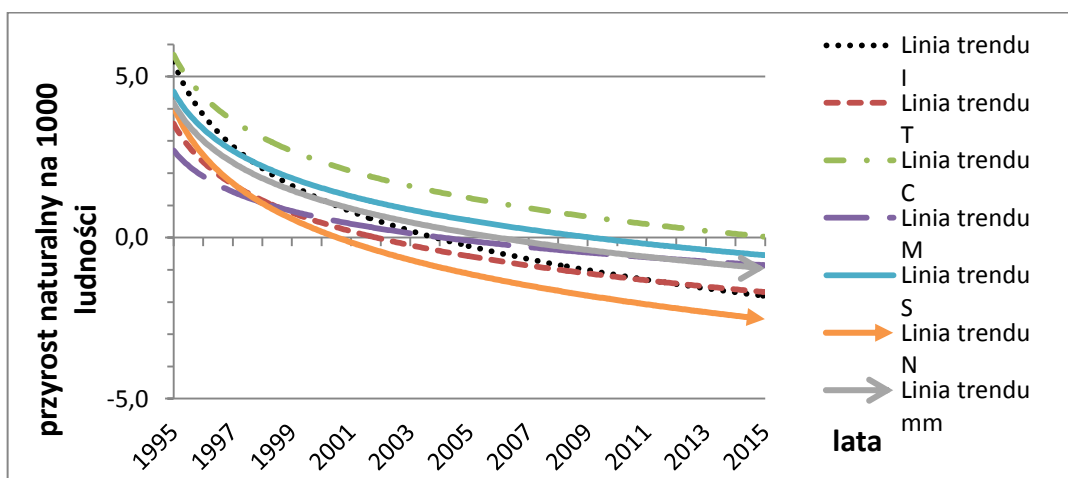
W badanym okresie czasu między rokiem 1995 a 2015 we wszystkich miastach nastąpiła wyraźna poprawa dostępu do instalacji kanalizacyjnej (Ryc. 2). Największy wzrost zanotowano w Nowym Warpnie (z 0% w 1995r.) i Tucznie (z 6% w 1995r.). Poprawa stanu infrastruktury technicznej sprawiła, iż w 2015r. badane miasta osiągnęły poziom średniej dla wszystkich małych miast w województwie (symbol mm).

Ryc. 2. Korzystający z sieci kanalizacyjnej.

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS.

Wśród mierników demograficznych za istotną należy uznać malejącą tendencję przyrostu naturalnego (Ryc. 3). Linie trendu dla wszystkich miast miały zbliżony kształt i przebieg, osiągając ujemne wartości (dla 2015 roku), mimo iż jeszcze w 1995 roku były one znacząco dodatnie. Wpływ na to może mieć m.in. pogarszająca się sytuacja ekonomiczna ludności, wpływająca na zachowania prokreacyjne [1].

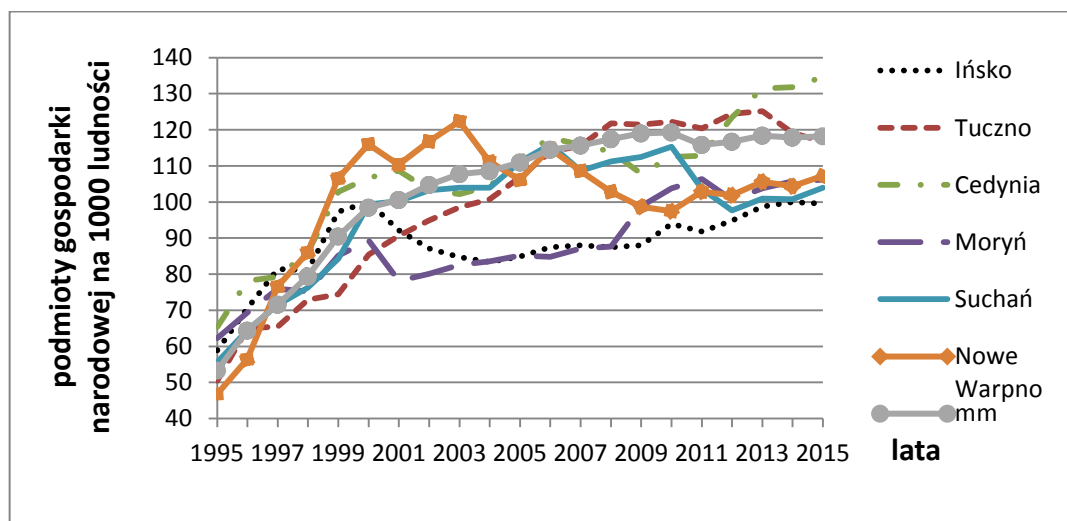

Ryc. 3. Linie trendu przyrostu naturalnego.

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS.

Sytuację gospodarczą małych miast zobrazowano na podstawie liczby podmiotów gospodarczych (Ryc. 4). Niemal we wszystkich miastach wzrosła ona dwukrotnie w 2015 roku w porównaniu do roku 1995. Najwyższy wzrost odnotowano w Tucznie (o 134%), Nowym Warpnie (o 128%) i Cedyni (o 108%). Nie znalazło to jednak odzwierciedlenia w strukturze liczby pracujących w podmiotach gospodarczych zatrudniających powyżej 9 osób, która w większości przypadków zmalała. Jest to związane z brakiem większych firm, co

świadczy o niewielkiej atrakcyjności inwestycyjnej ośrodków, gdzie wciąż przeważa własna, drobna działalność gospodarcza.

Ryc. 4. Podmioty gospodarki narodowej.

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS.

W ramach analizy wielozmiennej, dla każdego z zachodniopomorskich małych miast wybrano sześć mierników: odsetek korzystających z sieci kanalizacyjnej, odsetek ludności w wieku produkcyjnym, współczynnik feminizacji oraz liczbę żywych urodzeń, podmiotów gospodarczych i pracujących (wszystkie trzy na 1000 ludności). Powyższe mierniki posłużyły do wyznaczenia wartości wskaźników syntetycznych, zgodnie z procedurą Z.Zioły [3]. Poprawa pozycji omawianych ośrodków w roku 2015 w stosunku do roku 1995, na tle wszystkich małych zachodniopomorskich miast, nastąpiła tylko w dwóch przypadkach (Tab. 1).

Tab. 1. Wskaźnik syntetyczny i klasyfikacja najmniejszych miast w 1995 i 2015r.

Nazwa ośrodka	Wartość wskaźnika syntetycznego - 1995r.	Pozycja - 1995r.	Wartość wskaźnika syntetycznego - 2015r.	Pozycja - 2015r.	Zmiana
Tuczno	1,821	38	2,118	4	↑
Suchań	2,021	20	1,969	12	↑
Moryń	1,922	28	1,704	44	↓
Cedynia	1,842	35	1,659	49	↓
Nowe Warpno	1,565	49	1,642	52	↓
Ińsko	1,951	25	1,595	54	↓

Źródło: opracowanie własne

Wyniki przeprowadzonych badań wskazują, iż najmniejsze małe miasta w województwie zachodniopomorskim, posiadają ograniczone zasoby lokalne i czynniki

rozwoju. Choć odznaczają się one wielowiekowym statusem miasta, nie były jednak i nie są ponadlokalnymi centrami wzrostu. Brak nowych motorów rozwoju - w postaci inwestorów, zewnętrznego kapitału czy długofalowej wizji społeczno-gospodarczej, przy ograniczonym potencjale własnym ośrodków, przyczynił się do ich stagnacji i zubożenia mieszkańców. Niewielkie zasoby materialne małych miast powodują, iż bez źródeł finansowania z zewnątrz, trudno myśleć o poprawie takiego stanu rzeczy. Stąd niezbędny może okazać się interwencjonizm państwa, np. w formie krajowej strategii rozwoju małych miast, zwłaszcza tych najbardziej zagrożonych upadkiem i wykluczeniem. W przeciwnym razie rozwój najmniejszych ośrodków może okazać się wciąż jedynie rozwojem pozornym.

Literatura:

1. Jażewicz I., 2005, Przemiany społeczno-demograficzne i gospodarcze w małych miastach Pomorza Środkowego w okresie transformacji gospodarczej, *Słupskie Prace Geograficzne*, nr 2, s. 71-79.
2. Runge A., 2012, Metodologiczne problemy badania miast średnich w Polsce, „*Prace Geograficzne*”, 129, Instytut Geografii i Gospodarki Przestrzennej UJ, Kraków, s. 83-101.
3. Runge J., 2007, Metody badań w geografii społeczno-ekonomicznej – elementy metodologii, wybrane narzędzia badawcze, *Podręczniki i Skrypty*, UŚ, Katowice, s. 214-223.
4. Szymańska D., Grzelak-Kostulska E., 2005, Małe miasta w Polsce – zmiany ludnościowe i funkcjonalne w drugiej połowie XX wieku, [w:] Heffner K. (red.) *Małe miasta a rozwój lokalny i regionalny*, Wydawnictwo Uczelniane Akademii Ekonomicznej w Katowicach, s. 59-90.